

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HA'ALEKANDJA ^{a 303}

25. oktoober 1939. a.

|| **Nr. 10** ||

XVII AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: A. Loorits

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hinnad:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Müürivahe tn. nr. 16.	1 lk. Kr. 40.—, ½ lk. Kr. 20.—,
Pooles aastas „ 2.50	Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	¼ lk. Kr. 10.—, ⅙ lk. Kr. 5.—.
1923. aastak. „ —.50	Jooksvad arved: Eesti Pangas nr.	Dokumentide kaotamise kuulutused
1924.—1935. a. à . . . „ 2.50	609, E. Rahvapangas nr. 991 ja	50 senti dokumendi pealt.
	Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Vallakohtute ümberkorraldamisest	Lk. 147
Perekonnaseisumuudete kohtade märkimisest „	149
Ehitustööde majanduslik organiseerimine . . „	151
Vabaharidus vajab enam süsteemi ja kindla- mat majanduslikku alust	„ 154
Riigikohtu seisukohti kogukonnamaksu küsi- muses	„ 155
Tulemas II Raamatu-nädal	„ 158
Küsimusi ja vastuseid	„ 159

KUULUTATAKSE MAKSVUSETAKS.

1. Maria Gladaschi isikutunnistus, mis välja antud Sõmeru vallavalitsusest 16. detsembril 1919 nr. 1065 all.

Omavalitsuse kantseleimargid

25-sendilised

on saada
Eesti Maaomavalitsuste Liidu

büroost

hinnaga 25 senti poogen (100 tükki).

Eesti Omavalitsuste ja Ühis-
tegeliste Asutiste Kindlus-
tus A.-S.

„OMA“

Seltsi omanikeks-peremeesteks on omavalit-
sused, pangad ja põllumajanduslikud ühi-
sused

Põhi-tagavarakapital ja reservid
ületavad Kr. 1.000.000.—.

Suurem ja edurikkam kodumaa
KINDLUSTUSETTEVÕTE

Seltsi juhatus: Tartus, omas majas Riia t. 35
Telef. 3-44 ja 16-12.

Peaesindused: Tallinnas, Rakveres,
Võrus, Viljandis, Pärnus, Tõrvas, Kures-
saares ja Petseris.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu

Ehitus ja Kodukaunistamisnõuande Talitus

valmistab

eelprojekte, projekte ja kavandeid vallamajade,
koolimajade, vanadekodude, lastekodude, haiglate
ja muude omavalitsusasutiste hoonete **ehitamiseks**,
ümberehitamiseks ja **parandamiseks**, nende
sisustamiseks ja **ümbruse kaunistamiseks**.

Tellimised palutakse adresseerida:

Eesti Maaomavalitsuste Liidu Büroole — Tallinn,
Müürivahe 16—30.

Vallakohtute ümberkorraldamisest.*)

V. Maidre.

Käesolevat teemi võib käsitada kolmest suunitlusest: 1) praeguse vallakohtu reformimise seisukohalt, kusjuures tuleb eeldada, et vallakohus kui hoolduskohus asutisena jääb ja ette võetakse vaid mõningaid ümberseadmisi, parandamisi, kohendamisi, vastavalt muutunud olustikule ja elunõuetele, või 2) vallakohus elustatakse vastavalt veneaegsele vallakohtule, või 3) vallakohus kaotatakse ja ülesanded pannakse mõnele teisele asutisele. Et küsimus oleks läbikaalutud igakülgelt, on vajalik, et käsitleksime käesolevat teemi kõigekülgelt ja selgitaksime kõigest kolmest seisukohast.

Enne, kui meil oleks võimalik lähemalt seisukohta võtta, tuleb vaadelda, milline oli vallakohtu raking ja ülesanded enne nende kui kohtute kaotamist Eesti Ajutise Valitsuse 18. novembri 1918. aasta dekreediga Ajutiste kohtute sisseseadmise üle. Pole mõtet käesoleval korral asuda vaatlema vallakohtu arengu käiku alates nende sisseseadmisest 1819. aasta Liivimaa Talurahvaseadusega ja 1816. aasta Eestimaa Talurahvaseadusega. Selle kohta on minu poolt lühike ülevaade antud käesoleva aasta 21. juuni „Maaomavalitsuses“ ilmunud artiklis „Vallakohtu reformimise vajadusest“. Selles oli igal asjal huvitatul võimalik lühikest ajaloolist ülevaadet saada. Käesoleval korral piisab sellest, kui tutvume vallakohtuga enne Eesti iseseisvumist ja praegu.

Veneaegse vallakohtu võimupiirkonda arvati vallakogukond ühes mõisa territooriumiga. Vallakohtu kaugus kõige eemalolevatest elukohtadest ei tohtinud olla üle 12 versa (läheduse printsiip). Vallakohtunikud valiti üldise vallakogu poolt salajasel hääletamisel vallaliigete hulgast, kes olid 25 aastat vanad ja kohalikus keeles lugeda ja kirjutada oskasid. Esimeheks võis olla isik, kes oli kas ostu- või renditalu pidaja. Vallakohtunikud kinnitati ametisse rahukogu poolt, kusjuures kinnitamata jätmine võis toimuda ainult vormilistel põhjustel. Vallakohus oli kollegiaalne kohus ja istungitest pidi osa võtma vähemalt kolm kohtunikku, nende hulgas eesistuja.

Vallakohtu apellatsioonikohtuks oli ülemtalurahva kohus; distsiplinaar järelevalve

kuulus aga rahukogule. Ülemtalurahva-kohus koosnes kohtuministri poolt nimetatud esimehest ja kohalikest vallakohtu esimeestest.

Vallakohtule allusid tsiviil- kui ka kriminaal-asjus ainult tolleaegse seisusliku vallakogukonna liikmed, väljaarvatud aadli soost isikud, ametnikud, kirikuteenijad, aukodanikud ja kaupmehed.

Tsiviil-osas allusid vallakohtule nõudeasjad vallasvara ja kahjutasu suhtes, kui nõude väärtus üle 100 rubla ei tõusnud. Samasuguses väärtuses ka mitmet liiki rikutud valduse ennistamise asjad; vallakohtule ei allunud asiõigusliku iseloomuga asjad kinnisvara suhtes ja kaebused, mis kogukonna nimel või selle vastu tõstetud, samuti kahjutasu nõudmised kogukonna ametnikkude vastu.

Vallakohtule allusid kõik talupoegade päranduse, hoolekande ja kasulapseks võtmise asjad. Vallakohus tunnistas soovi korral õigeks lepinguid kuni 300 rbl. väärtuseni.

Kriminaalasjades kuulus vallakohtu pädevusse mõnesugused süüteod, mis loetletud talurahva seaduses.

Vallakohtu otsused saadeti täide ühesugustel alustel teiste kohtute otsustega.

Eesti Ajut. Valitsuse dekreediga 18. novembrist 1918 Ajutiste kohtute sisseseadmise üle kaotati vallakohtud ja ülemtalurahvakohtud. Selle dekreediga teostamiseks Kohtuministrilt 20. jaan. 1919 antud Vallakohtute ja ülemtalurahvakohtute tegevuse lõpetamise määrusega (RT 1919, 4, II) allutati senini vallakohtule kuulunud tsiviil- ja kriminaalasjad rahukohtunikele nende jaoskondade järgi, samuti päranduse asjad, kasulapseks võtmise asjad rahukogule ja aktide õigeks tunnistamine notaritele; vallakohtud jäeti tegutsema ainult vaeslastekohtuna senises koosseisus ja senisel alusel pärandi vara hoidmise ja eestkoste ning hoolekande asjade korraldamise alal. Seega läksid vallakohtutelt ära kõik õigusmõistmise ehk kohtufunktsioonid ja nende ajada jäid puht halduslikud ehk administratiiv-asjad. Neil jäi ka veel senine nimetus „vallakohus“, kuigi nad pole kohtuasutised. Selle nimetuse tõttu ja olenevalt harjumustest peetakse vallakohut mõnelt poolt ekslikult veel tänini koh-

*) Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolekul Tartus 19. aug. s. a. ettekantud referaat. Toimetus.

tuks, kuigi oma loomult on ta vähem kohus kui veekomisjon või maakorralduse komisjon, kõnelemata võlgade korraldamise ehk põllupidajate ja kalurite moratooriumi komisjonist. Sest vaeslastekohtuna on vallakohtu ülesanne eriliste eestkostjate ja hooldajate kaudu hoolt kanda kodanike vara ja isikute eest, kes oma isiku või vara huve kaitseda ei suuda kas alleasuse, vaimsete või füüsiliste defektide, äraoleku, pillava eluviisi või muil põhjusil. Ainult pilk neile ülesannetele heita ja selgub, et asutis, kes ajab ainult neid halduslikke asju, pole kohtuasutis, pole õigustmõistmise funktsioonide teostaja.

Vallakohtu koosseisu moodustamine ja järelevalve erineb vallaomavalitsuse teiste asutiste ehk organite moodustamisest ja järelevalvest. Seega puudub selles asjas ühtlus. Ei leia asjalikke põhjusi, miks see peab olema nii. Vallakohtu liikmeid valib vallavolikogu ja kinnitab ametisse ringkonnakohus; kui vallavolikogu ei tule toime valimisega, nimetab vallakohtu liikmed ametisse maavalitsus ja kinnitab jällegi ringkonnakohus. Ka järelevalve vallakohtu tegevuse üle kuulub ringkonnakohtule, kes revideerimist toimetab jaoskonnakohtunike kaudu. Maavalitsusel puudub võimalus ja õigus toimetada revideerimisi vallakohtutes, kuigi maavalitsus on vallaomavalitsuse järelevalve instants. Ka vallaomavalitsuse revisjonikomisjonil pole õigust revideerida vallakohtu arvepidamist. Kuid linna-vaeslastekohtu arvepidamise revideerimist toimetab küll linnaomavalitsuse revisjonikomisjon ja üldine järelevalve kuulub maavanemaile III astme mitte-maakonnalinnades ja üldiselt kõigis linnades Siseministeriumile. Jällegi ilmneb ebaühtlus põhjendamatul määral ning kujul.

Saanud ülevaate või pildi vallakohtust nii Vene kui ka Eesti ajal võime asuda küsimuse juurde, milliseid ümberkorraldamisi vajab vallakohus?

Pole vist vajadust hakata selgitama, et vallakohtu kui kohtu taas-elustamist ei saa pooldada. Kui on leidunud selle pooldajaid, siis küll nüüd enam neid ei peaks olema. Sest kohus on üldiselt meil emakeelne, mis oli vallakohtu suureks väärtuseks vene ajal, ja lähedane, kuna jaoskonnakohtute arvu on suurendatud ja jaoskonnakohtunikud teevad kohapeale väljasõidu istungeid; ka kohtu autoriteet rahva seas on väljaspool kahtlust. Riigihoidja poolt 6. aprillil 1938 dekreedina antud Kohtute seadustikuga (RT 1938, 36, 321) on lõplikult lahenda-

tud meie kohtute korraldus, kuhu ei kuulu aga vallakohus. Ei leidu kaaluvaid põhjusi sellega loodud kohtu-süsteemi muutmiseks.

Milline peaks olema valdades hooldusala korraldus edaspidi? Kas peab selleks edasi jääma vallakohus, jaataval korral — milliste muudatustega?

Nagu juba varemalt seisukohale asusime, ei ole hooldusala korraldamine mingi kohtufunktsiooni täitmine materjaalses mõttes, vaid see on oma loomult halduslik toiming. Vastavalt sellele ei vaja hooldusala ka kohtuorganite poolt korraldamisi ja aktiivset järelevalvet. Ei ole midagi loomulikumat, kui ka hooldusala korraldamine viiakse ühte süsteemi meie omavalitsuste korraldusega, organisatsiooniga. Vallakohtu alal võib see sündida kahel moodusel: 1) hooldusala ehk praegused vallakohtu ülesanded viiakse vallaomavalitsuse ülesannete hulka, kus need teostatakse vallaomavalitsuse organite poolt üldises korras või 2) hooldusala viiakse vallaomavalitsuse ülesannete hulka ja nende teostamiseks asutatakse vastav erikomisjon, mille esimeheks on vallavanem. Kumb viisidest või vormist valida, pole oluline. Järelevalve oleks järelikult ühtlane vallaomavalitsuste teiste aladega ja seega kindlustatud ka kohtulik kontroll õiguspärasuse üle Administratiivkohtu korras.

Praeguse vallakohtu ümberkorraldamise küsimuse arutamisel ei või tähelepanemata jätta ka kulude osa. Maaomavalitsuste Liidu büroo poolt koostatud ja „Maaomavalitsuses“ nr. 4 — 1939 avaldatud vallaomavalitsuste 1937/38 eelarveaasta eelarvete täitmise aruannete üldkokkuvõtte järgi on vallakohtute ülalpidamiseks kulutatud üleriigiliselt ca 7 miljonit senti ehk 70.000.— krooni. See on küllalt suur kulusumma, mille kandmine osutub liigseks. Meenutagem sel korral Riigikohtu esimehe K. Parts'i sõnu, mida ta ütles juba 1922. aastal I Õigusteadlaste päeval: „Ainuüksi hoolekandejasjade pärast vallakohtuid elustada või olemasolevatel elu sees hoida, on minu arvamise järel üleliigne jõukulus.“

Hooldusala korraldamise viimine ühte süsteemi ja organisatsiooni omavalitsuste korraldusega on vajalik eriti veel kodanike seisukohalt. Sest see hõlbustaks asjaajamist. Kui vallavalitsustes saab ajada ka seniste vallakohtute pädevusse kuuluvaid asju, sagedi koos teiste asjadega, siis on see suur hõlbustus. Ja asjaajamise kiirendamise, lihtsustamise, hõlbustamise suunas peabki arenema meie üldine asjade korraldamine ja haldusala süsteemi loomine.

Nagu avalikkusele antud informatsioonist võisime hiljuti kuulda, tuleb Riigikogul juba eeloleval istungjärgul lahendamisele võtta ka hooldusala korraldamine vastava seadusega. Sellepärast on õige aeg meil, maaomavalitsuste tegelastel, ütelda omad seisukohad ja soovid, kuidas meie õigeks ja paremaks peame, et kõnesolev ala korraldatud saaks. Hiljem, kui vastav eelnõu on juba rahvaesindusele esitatud ja kui see eelnõu ei vasta meie soovidele, on raskem oma mõju keh-tima panna.

Kõige sellepärast ja toetudes referaadis esildatud asjaoludele, teen ettepaneku vastu võtta järgmine resolutsioon:

Eesti Maaomavalitsuste Liidu Nõukogu, ära kuulanud referaadi „Vallakohtute ümberkorraldamisest“ ja läbi kaalunud esildatud asjaolusid, — otsustas:

Tunnustada õigeks ja otstarbekohaseks, et hooldusala ehk senise vallakohtu ülesanded viidaks vallaomavalitsuste ülesannete hulka ja nende teostamine omavalitsuste korralduse üldisse süsteemi, kusjuures hooldusala ülesanded täidetakse vallaomavalitsuste organite poolt üldises korras või selleks moodustatud erikomisjoni poolt, kelle esimeheks on vallavanem.

Perekonnaseisumuudete kohtade märkimisest.

A. Kruus.

Elus tuleb sageli ette, et suured küsimused lahendatakse päris kergesti, hästi ja taktistusteta, kuid samas mõne väikese pisiasja lahendamine — kuigi sel pisiasjal suure küsimuse endaga pole kuigi lähedat sidet — võib tuua esile palju raskusi. Valdade reform on teostunud, uued vallaomavalitsused on alustanud oma tööd ja korraldavad enda elu ja olemist uute olukordade ja nõuete kohaselt. Aeg ja harjumus ning ühiste ülesannete täitmine liidavad seniste vallaomavalitsuste osad uteks tervikuteks, kus töös ja tegevuses pole seni esinenud nimetamisväärsid raskusi.

Ometi on seoses valdade reformiga eriti teravalt kerkinud esile küsimus, mille lahendamine on seotud suurte raskustega. See küsimus pole olulise tähtsusega, temal pole mingit praktilist ega majanduslikku kaalu, kuid ta esineb kogu meie riigi perekonnaseisuametnikkude igapäevases tegelikus töös järjekindlalt ja sedavõrd sageli, et pole üleliigne heita temale mõnel veerul lähemat pilku.

Küsimus seisab selles, kuidas märkida perekonnaseisuaktides, perekonnaregistris ja tunnistustes enne valdade piiride ümberkorraldamist, s. o. enne 1. aprilli 1939 toimunud perekonnaseisumuudete kohti. Peab kohe tähendama, et küsimus tahab juba olla lahendatud Siseministeeriumi Üldosakonna 20. juuni 1939 nr. 100 kirjaga, milles antud põhimõtted, et 1) kuni 1. aprillini 1939 koostatud aktide põhjal antud tunnistustes tuleb märkida endine valla nimi, 2) uute lehekülgede avamisel perekonnaregistris ja täiendavate kannete tegemisel tuleb võima-

likult märkida uue valla nimi, 3) kui isiku sünnikoha valla kohta pole võimalik saada selgust — tuleb tarvitada endist valla nime lisandusega „endises“ ja 4) küsimusse püütagu tarbekorral tuua selgust protokollis vorm 13 koostamisega.

Kõige esmalt tuleb tähendada, et viimati toodud võimalust — protokollis vorm 13 koostamist — saavad perekonnaseisuametnikud kasutada õige harva. Hulk perekonnaseisutunnistusi tellitakse kodanikkude poolt posti teel või kolmandate isikute kaudu, mil puhul jääb ära võimalus asjaosaliselt endalt seletustegi saamiseks, kõnelemata protokollis vorm 13 koostamise võimalusest. Ja kuigi asjaosaline ise ilmub perekonnaseisutunnistuse järgi, ka siis ei saa tema avalduste põhjal veel protokollis koostada, kuna selle juurde on tarvis veel 2 tunnistajat. Enammatel juhtudel ei saa aga perekonnaseisutunnistuse väljaandmisega viivitada, kuna teda tavaliselt vajatakse teatud kindlaks tähtajaks, mispärast tema tuleb välja anda esimesel nõudmisel. Säärases olukorras ametnik peab perekonnaseisutunnistuses kõik perekonnaseisumuudete kohad märkima endiste valdade nimedega, lisandusega „endises“. Küsimuse säärane lahendus aga ei ole kuidagi vastuvõetav, kuna endiste valdade nimed peagi jäävad tegelikult elus ja menetluses võõraks ja nende esinemine perekonnaseisutunnistustes ja selle kaudu ka muudes aktides pole millegagi ei õigustatud ega vastuvõetav.

Sisuliselt õiglaselt, kuid kas aga maksvate eeskirjade kohaselt, lahendavad küsimuse perekonnaseisuametnikud-vaimulikud pere-

konnaseisumuudete, eriti abieluaktide koostamisel, kus aktidesse kantakse asjaosaliste sünnikohaks nende tõeline sünnikoht valla piiride järgi peale 1. aprilli 1939, vältides täielikult endiste valdade nimesid — kuigi perekonnaseisutunnistused abiellumisel esitamiseks on välja antud endiste valdade nimedega. Kas on säärane abieluakt, mis pole sugugi kooskõlas perekonnaregistri andmetega, ebaõige ainuüksi sellepärast, et perekonnaseisuaametiis puudub protokoll vorm 13? Või võib koguni säärase abieluakti ära kirja põhjal teha parandusi perekonnaregistris isikute sünnikoha üle, kuna andmete tõelisust aktis on oma allkirjadega kinnitanud 4 isikut (abiellujad ja tunnistajad)?

Näitena vaatleme veel alljärgnevat juhtumit. Perekonnaseisuaametiis ilmub last registreerima A. vallas sündinud kodanik, kelle sünnikoht on 1. aprillil 1939 läinud R. valla külge. Kuidas märkida sel korral isiku (lapse isa) sünnikoht? Endises A. vallas märkida sel juhul ei saa, kuna A. vald jäi alles, R. vallas aga ametnikul ei ole õigust märkida, kuna sünnikoha nimetuse muudatust tahab siin tõendada ainult asjaosaline isik üksi, kes võib olla teadmatutes oma tõelise sünnikoha kohta. Näeme, et jällegi on tõsisel kimbatuses nii kodanik kui ka ametnik võrdlemisi väikese ja tühise vormiküsimuse ees. Kodanikult oleks kuidagi nagu ülekohtus nõuda oma perekonnakirjade korraldamisele asumist teistkordselt — pealegi protokoll vorm 13 korras, mida seni on perekonnakirjade korraldamisel tarvitatud esijoones küll ainult hädaabinõuna. Ametnik aga omakorda ei saa igal juhul usaldada üksiku isiku avaldust oma sünnikoha kohta, kuna tal võib tekkida kahtlusi, et isik pole selles ise küllalt teadlik. Siseministeeriumi Üldosakonna eelnimetatud kirjas korduvalt esinev „tarbe korral“ on aga sedavõrd lai mõiste, et ta viib ametniku rohkem teadmatusse, kui et selgust annaks, kuidas just igal üksikul juhul toimida.

Ja kuigi meie jõuaksime kord sinnamaale, et igal üksikul kodanikul oleks perekonnaregistri sees märgitud ühel või teisel alusel tema õige sünnikoha valla nimetus praeguste vallapiiride järgi, siis seegi võiks omakorda tuua sekeldusi, sest kodanikkudel on palju tunnistusi, milles nende sünnikoht märgitud endiste valdade nimede järgi ning kui need tunnistused koos uue perekonnaseisutunnistusega esitatakse asutisele, siis pole nad jällegi omavahel kooskõlas. Mäletan, kui käesoleva kirjutajal oli sekeldusi sellepärast, et gümnaasiumi lõputunnistusel oli sünnikohaks

märgitud K. vald, perekonnaseisutunnistusel aga T. vald, milline asutati peale gümnaasiumi kursuse lõpetamist. Et asutises taheti ja osati olla formaalsed juuksekarva lõhkiajamiseni — tuli küsimusse tuua lahendus lisatõendise esitamisega. Nüüd omakorda poleks jälle seda lisatõendist vaja, kuna T. vald liideti uuesti K. vallaga, kuid paraku nüüd võiks jälle tulla uusi sekeldusi nende tunnistustega, kus sünnikohaks märgitud T. vald. Jah, kui tahetakse olla täpsed, peaks sünnikoha suhtes perekonnaseisutunnistuses tarvitama nn. kirjeldavat viisi, mis maksev perekonnanime ja nime kohta; nagu „Raju (enne perekonnanime muutmist 25. juun. 1938. a. Radberg), Rein,“ ja siis ka: „sündinud K. vallas, kuid isiku sünnikoht asus 1924—1939. a. T. vallas“. Kuid kes seda kõike suudaks nende kümnetuhandete kodanikkude kohta, kelle sünnikoha nimetuses on olnud muudatusi, selgitada ja kirjeldada, kuhu mahuks kõik need sissekanded ja lõpuks, mis mõte kõigil oleks!

Perekonnaseisumuudete kohtadest on kõige suurem tähtsus isiku sünnikohal, kuna see tegelikus elus märgitakse isikutunnistusele kui ka kutse- ja haridustunnistustele koos isiku sünniajaga, perekonnaseisuaktides aga abieluakti abiellujate kohta, sünniakti laste vanemate kohta ja surmaakti surnu kohta. Arvatavasti on tema üldise tarvitamise põhjuseks isiku lähema päritolu või põlvnemise määramine. Selles aga eksitakse palju.

Isiku päritolu kohaks peaks lugema selle koha, kus elasid lapse vanemad lapse sünni korral ja kus laps on üles kasvanud. Nüüd aga ilmneb üldiselt, et viimastel aastatel väga suur osa lastest ei sünni oma vanemate alalise elukoha piirides, vaid sootuks mujal. Sellega saavad lapsed omale sünnikohaks koha, millel pole lapse päritoluga miskit rohkemat ühist, kui ainult see, et lapse ema lapse ilmaletuleku päeval seal ajutiselt viibis. Kuigi lapse vanemate alaline elukoht lapse sünni ajal märgitakse lapse erileheküljele lapse tõelise ilmaletuleku (sünni-)koha juurde, ei ole sellel kaugemat tähtsust, sest see märkus jääb ainuüksi püsima lapse erileheküljele ja ei kandu sealt enam kuigi kaugemale. Näiteks ei märgita seda siis enam mitte, kui kõnesolev laps kord ise isana oma lapse sünniakti sisse kantakse. Näeme, et isiku sünnikoha märkimisega isiku päritolu määramine sageli kujuneb tõelude vassimiseks.

Tegelikuks näiteks laste sünnikoha kohta lubatagu tuua andmed Anija vallas koosta-

tud sünniaktide alusel, mis valgustavad küsimust alljärgneval:

Milliste aastate aktid	Lapsed sündinud			Kokku
	Vanemate alalises elukohas	mujal		
		arv	%	
1931—33	96	8	8	104
1934—36	65	25	28	90
1937—39	78	49	38	127

Ülemaltoodust näeme, et viimasel kolmel aastal registreeritud lastest on 38% sündinud väljaspool oma vanemate alalist elukohta ja nad on saanud oma sünnikohaks võõra (peamiselt Tallinna) omavalitsuse nime. Laste ilmaletoomine haiglates võtab aasta-aastalt ikka enam ja enam maad ja sääraselt jõuame varsti kurioosumini, kus põlised maaelanikud on perekonnaseisutunnistuse järgi põlise linna päritoluga. Nii kaotab isikute nime ja sünniaja juures nende sünnikohtade märkimine oma mõtte, kuna see ei selgita enam seda, mis võiks vähegi olla veel isiku juures oluline — tema päritolu määramine üksiku omavalitsuse mõttes, kui ka selles mõttes kas isik põlvneb linna või maa keskusest.

Ning küsime lõpuks: kas on avalikus elus ja menetluses üldse oluline see, kas teatud isik on tulnud ilmale Rõuge või Põide vallas, Antsla või Viljandi linnas? Kas isiku kohta pole küllaldaseks oluliseks iseloomustuseks tema perekonnanime ja nime juurde märgitav sünniaeg, mis on alati kindel ja kõikumatu? Kas meie ei peaks hakkama pidama sünnikoha märkimist perekonna kroonika alasse kuuluvaks, sääraseks mõisteks, millel ei ole ruumi ega ka olulist kaalu tegelikus elus? Ja kui keegi siiski soovib selgitada ja tõendada oma sünnikohta ja lähemat päritolu, siis loomulikult on tal võimaldatud seda

teha enda ja oma isa ning esisade sünniaktide (resp. meetrika sissekannete) põhjal. Perekonnaseisutunnistustel, mis esijoones ette nähtud avalikus menetluses isiku kodakondsust, vanust ja perekonnaseisu tõendava dokumendina, võiks jääda märkimata isikute sünni- ja suremiskohad. Abiellumise koha märkimine aga, mis eelnimetatutest olulisem, võiks jääda alale.

Kui aga siiski ei leita mõnesugustel siin mainimata põhjustel võimalikuks sünnikoha ärajätmist perekonnakirjades, siis tuleks koostada ja välja anda täielik nimestik, kus oleks toodud üksikute külade kuuluvus praeguste valdade piiridesse, sest teistkordselt sundida suuri hulki kodanikke oma perekonnakirjade korraldamist ette võtma kas protokollis vorm 13 või mõnede muude lisatõendite esitamise näol, see tooks hiigla töö ametnikkudele aga veel rohkem tüli ja pahandust kodanikkudele. See võiks saada õigustatult põhjuseks, mis tagantjärele kutuks esile laialdasemates rahvakihtides nurinat koos muuga ka teostatud valdade reformi vastu. Aga ka eelmainitud külade nimestik oleks poolik abinõu küsimuse korraldamisel, kuna hulk külasid on uute valdade vahel poolitatud ja asjaosalistelt tuleks ikkagi veel täiendavaid teateid nõuda. Pealegi on väga palju ühenimelisi külasid ja ametnik satuks isiku sünnikoha määramisel teadmatusse.

Tegeliku elu ja töö seisukohalt jääb perekonnaseisumuudete kohtade küsimus veel paariks aastakümneks perekonnaseisuametnikkudele ja kodanikkudele päevakorral olevaks ja alatasa lahendust nõudvaks. Kui aga praegu kehtiv kord otsustatakse muuta — sünni- ja suremiskohtade märkimine perekonnaregistris ära jätta — langeks kogu küsimus täies ulatuses päevakorrast ära, mis olekski vist küsimuse kõige õiglasem ja otsustarbekam lahendus. Parem jäägu isiku sünnikoht aktides sootuks märkimata, kui et ta oleks igas üksikus aktis märgitud isesugusena, või et sünnikohaks oleks kodanikul omavalitsuse nimetus, millel pole kodaniku endaga miskit ühist.

Ehitustööde majanduslik organiseerimine.

Ins.-arh. A. Hellat.

Tulevatel aastatel on ette nähtud laiaulatusliku kava põhjal valla ehituste ja ümberehituste teostamine. Kavatakse ehitada ja ümber ehitada 161 vallamaja ja 482 koolimaja.

Et nii suurt ülesannet täita, mis langeb suurelt osalt omavalitsuste õlgadele, peame aegsasti tutvunema ehitustööde majandusliku organiseerimisega, sest ei ole võimalik, et kõik need ehitused teostavad ettevõtjad,

vaid suure osa peavad omavalitsused majanduslikul teel ehitama.

Ehitustööde majanduslik organiseerimine, kui eriala, koosneb ehituseelarvete koostamisest, ehitus-raamatupidamisest, ehitus-lao korraldamisest, transportide ja materjali ostu korraldamisest, palga ja arvete maksimise korraldamisest, haigekassa ja tööliste kindlustusmaksude korraldamisest.

Peab tähendama, et meil peajasjalikult maal töötavad ettevõtjad on neis küsimustes tihti puudulikult ette valmistatud. Ehituse hankimisel rahuldutakse kogemuste põhjal umbkaudse hinnaga. Tööde teostamisel on peamiseks huviks võimalikult odavasti läbi ajada, mistõttu kannatab tihti ehituse väärtus ja alles lõpparve tegemisel selgub ettevõtjal kas ta on kasu või kahjuga töötanud. Haigekassa ja tööliste kindlustusmaksud on rohkem ebaseadlikuks üllatusseks. Sarnane majandamine võib iga ettevõtja, kui tal õnne ei ole, viia täielikule majanduslikule laostumisele.

Esimese osana käsitan ehitus-eelarve koostamist. Seda peab nii koostama, et ta oleks kogu ehitustöö kestvuse ajal majandusliku organiseerimise aluseks. Ehitus-eelarve, piltlikult öeldud, on meie majanduslik mõõdupuu, mille jaotuseks on väikesed summad; mida täpsem ja täielikum on see jaotus, seda hõlpsam on eelarve täitmine. Kui meie seda jaotust kogu ehitustöö kestvusel jälgime ja püüame seda täita, nii täpselt kui võimalik, siis on loota, et meie kogusummast palju kõrvale ei kaldu.

Peab veel tähendama, et ehitusajal ülepeakaela tehtavad muudatused ja ümberehitamised raskendavad eelarve kasutamist ja võivad rikkuda kogu majandusliku kava. Muudatusi võib ju teha, kuid sellele peab mõtlema aegsasti, et oleks võimalik uued plaanid valmistada ja tingimata vastavalt ka eelarvet muuta.

Eelduseks hea ehitus-eelarve valmistamisel on võimalikult üksikasjades läbitöötatud plaan. Meil on üheks suureks paheks, et instalatsioonide plaanid (veevärk, küte, valgustus, ventilatsioon) alles siis valmistatakse, kui ehitus on juba pooleldi valmis. Soovitav on valmistada instalatsioonide plaanid heaks kiidetud eelkavandi järele, et inseneril või arhitektil oleks võimalik plaanide lõplikul väljatöötamisel instalatsioonidele tarvilikud kanalid, avad ja ruumid täpselt ja õieti seal ära tähendada.

Ehitus-eelarvete koostamisel riiklikkudes asutustes on tarvitusel tööde normid.

See eelarve koostamise süsteem on meil üheks veneaegseks päranduseks, mis on meie poolt ümber töötatud.

Nimetatud raamatus on välja arvestatud tööliste ajakulu, mis on tarvis ehitusosa üksuse valmistamiseks, samuti on seal välja arvestatud materjali hulk, mis on tarvilik üksuse valmistamisel. Materjali ja ehitusosa üksused on peajasjalikult meetri süsteemis, kuna tööliste ajakulu üksus on 8-tunniline tööpäev.

Selle raamatu peamiseks veaks on, et ehitustehnika, ehitusmeetodid ja ehitusmaterjali ja -töö hinnad vahetpidamata muutuvad ja meie oludes ei ole võimalik seda raamatut küllalt sagedasti vastavalt uuendada.

Praegu on näiteks säärane olukord, et riiklikud asutused koostavad küll selle raamatu alusel eelarved, kuid ehituse väljapakumisel võtavad aluseks hinna, mis on kuni 30% odavam koostatud eelarve hinnast.

Head ettevõtjad võtavad oma eelarvete koostamisel aluseks ajakohase tükitöö hinna. See süsteem on kindlasti paenduvam ja oleks soovitatav, et seda ka üldiselt tarvitusele võetaks. Selleks peaks korraldama tükitöö ja ehitusmaterjalide jooksvalt noteerimise, vastavalt töö ja materjali kvaliteetidele. Selle ülesande teostajateks võiksid olla Teedeministerium, Inseneride Koda, omavalitsuste ehitusosakonnad ja tähtsamad ehitusettevõtjad. Noteerimiste avaldamine oleks kõige sobivam meie tehnilistes ajakirjades. Arusaamatuste vältimiseks ma ei propageeri töötamist tükitöö alusel, vaid eelarve koostamist tükitöö hinna alusel.

Ehitus-eelarve koostamine võiks toimuda alljärgneva kava kohaselt.

Eelarve koosneb kolmest osast: 1) masside arvestus, 2) ühendatud masside ja hindade arvestus ja 3) ehitusmaterjali ja töö tarvituse arvestus.

Masside arvestus (aluseks on võimalikult täpsed ja üksikasjalikud plaanid ja tööde kirjeldus) jaguneb kahte ossa: toorehituse masside arvestus ja väljaehituse masside arvestus. Toorehituse masside arvestuse alajaotuseks on töö liigid: 1) mullatööd, 2) prügitööd, 3) aia- ja istutustööd, 4) müüritööd, 5) betoontööd, 6) puusepatööd, 7) katuse katmise tööd jm.

Toorehituse masside arvestuse näide:

Töö nr.	Töö nimetus ja mõõtmise andmed	Töö hulk			Hind (liidetud, töö + materjal + ettevõtte kulud ja teenistus + haigekassa % + kindlustus %)				Märkused
		üldine	maha arvamised	tegelik	Üksus		Kokku		
					Kr.	S.	Kr.	S.	
	I. Mullatööd.								
	Põhja uurimise andmed: 20 sm. mätast, 30 sm. musta mulda päetükidega, 80 sm. saviga segatud kruusa jne.								
1.	Vundamendi kraavid välja kaevata. 1 m sügavuses ja 1,20 m laiuses (24+15+24+15+15+3+5+3) x x 1,20 x 1,00 = m ³	124,80	—	124,80					
2.									
	II Müüritööd.								
5.	Paekivist vundamendi padi laduda sega segul 1 : 6 : 24 (24+15+24+15+15+3+5+3) x x 0,90 x 0,20 = m ³	18,60	—	18,60					
6.									
7.	Telliskivi 1½ kivi, silikaat ½ kivi, õhuvahega, välismüüri laduda sega segul 1 : 6 : 24 (24+15+24+15+3+5+3) x 7 m ² sellest maha arvata aknad ja ukseid 32 x 1,20 x 2,00 + 4 x 0,70 x 1,20 + 2 x 2,00 x 1,80 = m ²	623,00		534,40					
			88,60						

Väljaehituse masside arvestuse alustamiseks on otstarbekam kõik ruumid plaanil nummerdada ja koostada tabel, kus välja

arvestada iga ruumi tarvilikud mõõdud.

Näide:

Ruum nr.	Kõrgus	Ümbermõõt	Akende pind	Uste pind	Seinte pind		Lae pind	Põranda pind	Märkused
					avadega	avadeta			
Keldri kord	m	m	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	1 ventiil klapp
1	2,00	16,00	4,00	2,00	32,00	26,00	12,00	12,00	

Väljaehituse masside arvestuse alajaotuseks on samuti tööliigid ja arvestus tehakse samal kujul kui toorehituse masside arvestuski.

Ühendatud masside ja hindade arvestuse saame kirjutades masside arvestuse vastavatesse lahtritesse hinnad.

Selle mõtte on, et tööde väljapakkumisel kõik pakkumisest osavõtjad ettevõtjad esitaksid oma pakkumised ühisel alusel, s. t. projekteerija poolt koostatud masside arvestusel. Meil praegu on paheks, et ehitustööde väljapakkumisel arhitektid ja insenerid väga tihti esitavad ainult hoone üldkubatuuri põhjal väljaarvestatud eelarve, pakkumisest osavõtjad ettevõtjad aga teevad igaüks

eraldi masside arvestuse. Tagajärjeks on, et need arvestused on oluliselt lahkuminevad, kas plaanide puudulikkuse või võõriti tõlgitsemise tõttu. Kuna masside arvestus on ehitus-eelarve koostamisel kõige suurem töö, siis on ka ebaratsionaalne, kui ühte ja sedasama tööd mitmelt poolt paralleelselt teha.

Ehitustööde majanduslikuks juhtimiseks ja kontrollimiseks ei ole säärane eelarve veel küllaldane. Selleks tuleb veel koostada töö ja materjali tarvituse arvestus. Selle koostamiseks kirjutatakse välja masside arvestusest üksikud tööd vastava numeratsiooniga ja töö hulgaga, mille järele arvestatakse iga töö teostamiseks tarviliku tööhinna, üksikute materjalide hulgad ja hinnad.

Näide:

Töö nr.	Töö nimetus	Töö hulk	Tööline	Töö hind		Materjali				Märkused	
				üksuse	kokku	nimetus	hulk		hind		
				kr. s.	kr. s.		üksuse	kokku	üksuse		kokku
7.	Telliskivi 1½ k. silikaat ½ k. õhu vahega välismüüri laduda segasegul 1:6:24 m ²	534	müürsepp segu- ja kiviandjad	2,—	1068,—	telliskive tk.	145	77430	—,05	3871,50	Märkused: töö teostada I korrus 24. juuni — 29. juuni II korrus 11. juuni — 4. juuli — 9. juuli
			1,—	534,—	silikaat tk.	48	25632	—,04	1025,28		
					segu m ³	0,15	80	14,—	1120,—		

Selle arvestuse põhjal on hõlpus valmistada aja jaotuse kava: on tarvis ainult jagada üksiku tööhinna summa tööliste tunnitasega, saame töö teostamiseks tarviliku tundide arvu, millest kindlaks määrates igal tööl töötavate tööliste arvu, võib välja arvestada üksikute tööde kestvuse.

Aja jaotuse kava ja eelarve põhjal korraldatakse materjalide hankimist, transporti ja materjalide paigutamist ehitusplatsile.

Samuti saab ülevaate arvete ja palkade maksmiseks tarvilikkude krediitide korraldamise kohta.

Käesoleva peatüki lõpus pean tähendama, et säärase eelarve valmistamine nõuab aega ja on seetõttu kulukas, kuid harilikult tõusevad küll kahjud suurematesse summadesse, kui loobutakse täpsest, ülevaatlikult ja üksikasjalisest eelarvest.

(Järgneb.)

Vabaharidus vajab enam süsteemi ja kindlamat majanduslikku alust.*)

H. Summer.

Riik ja suuremad linnad näevad oma eelarvetes ette ka toetusi vabaharidusele, vallavalitsused aga senini pea kusagil selleks summe eelarvesse ei ole võtnud. Nii on jäetud valdades vabaharidus täiesti enese hoolde. Kuna vabahariduslik tegevus on seotud kuludega, siis pöörduakse toetuste saamiseks suuremate omavalitsuste, riigi ja suuremate keskorganisatsioonide ja kodade poole. Riik ja maa- ning linnavalitsused annavadki toetusi vabahariduslikuks tegevuseks. Samuti antakse suuri toetusi keskorganisatsioonide ja kodade poolt. Nii korraldatakse kursusi E. Haridusliidu, Põllumajanduskoja, Kodumajanduskoja ja teiste kaasabil üle maa.

Vallaomavalitsused ei ole seks otstarbeks toetusi andnud. Ometi toimuvad kursused ja loengud nende piirkondades. Kõige enam peaksid olema huvitatud vallavalitsused vabahariduslikust tegevusest, sest tööd tehakse ju peajasjalikult valdade elanikkondade huvides.

Meie põllupidajad ei ole suutnud oma tulusid nõuetavale kõrgusele tõsta, nende tuludega on äärmiselt halb lugu. Olevat isegi valdu, kus ainult üksikud talupidajad maksavad tulumaksu; ja needki sellepärast, et neil on tulutoovad ettevõtted mujal, nagu majad linnades ja muud.

Rannarahvaga ei ole lugu sugugi parem. Ka nemad räägivad aina riiklikkudest juuremaksudest. Nad nurisevad oma koja ametnike ja tegelaste vastu, kui need ei suuda neile kätte võidelda suuremaid riiklikke toetusi.

Nüüd on meil uued suured vallad. Nende juhtideks peaks leiduma laiemad silmaringiga isikuid, kes teeksid valla huvide eest seismise oma tähtsamaks tööks.

Neil uutel vallavanematel on ka suurem võim valla asjade otsustamisel. Neil peaks tekkima tahe võtta uurimisele vallaelanike vaesuse põhjused. Muu hulgas peaks neile paistma silma, et maal on liialt vähe kutseoskusega isikuid. Peatuluallikad, põllumajapidamine maal ja kalandus rannas, on alles kutseta isikute juhtimisel, seda mitte ainult

*) Avaldatakse mõttevahetuse võimaldamiseks. Toimetis.

vormiliselt, vaid ka sisult. Ainult mõned üksikud talupidajad on õppinud põllutöökoolides 1—2—3 aastat. Neid on üle riigi ainult mõni tuhat. Talundeid on umbes 140.000. Kalameestest ei ole pea keegi õpinud vastavas kalaasjanduse koolis. Ei tunta pea sugugi sügavvee püüki, mis on välismaade kalameeste peakalastamisviis. Rannapüüki peetakse vähemtulutoovaks tööks. Kuid kes võib neile seda õpetada, kui puuuvad vastavad kursused ja koolid? Ei keegi! Jääbki siis nõnda, et kalamehed püüavad rannas ning tunnevad suurt puudust. Vallavalitsusel tuleb neid väga palju toetada. Otse hädas on need vallad, kus on palju rannaelanikke. Liig suurend on nende väljaminekud hoolekande alal.

Kui hädasti oleks siin tarvis kutseharidust. See oleks parim vahend jõukuse tõstmiseks. Peale otsese kutsetöö tuleks neile õpetada ka tööd, mida saab teha kutsetööst vabal ajal. On teada, et kalameestel ja nende perekondadel on aastas umbes neli kuud aega, kus kalapüüki ei ole. Seda aega peab õppima kasutama muuks tulutoovaks tööks. Siin oleksid õigel kohal mitmesugused käsitööharud, kanapidamine jne., nii meestele kui naistele.

Randades näeme veel sageli, et mehed kalapüügist vaba aja saadavad mööda koguni vähese tegevusega või viidavad aega kahjulikul viisil, tarvitades palju alkoholi jne. Kuid käesoleva kirjutise sihiks ei ole mitte näidata kõigile kasulikele õppimisvõimalusile. Tema sihiks on näidata tarvet vallavalitsustel hakata hoolitsema kutsehariduse eest.

Võetagu eelarvesse kas või vähesedki summad kutsehariduse levitamiseks. Miks peab tulema kõik abi mujalt. Ja mis kõige pahem — ta jääb tulemata, kui kohal pole algatust, kui puudub võimalus toetada kursusi kas või vähesegi summaga. Oleks täiesti loomulik ja kindlasti hädavajalik, et vähemalt igas koolipiirkonnas oleksid iga aasta ühed kuuajalised kursused kutseoskuse levitamise alal.

Iga valla eelarvesse tuleks võtta 5—6 kursuse toetamiseks 400—500 krooni. Aja jooksul peaks olema vallavalitsusel võimalik töötada välja üksikasjaline kava kursuste korraldamiseks. Kutseoskused tõstaksid vallaelanikkude tulusid ja aitaksid suurel määral kaasa meie majandusliku ja kultuurilise elu arendamiseks. Praegune pealtvaataja ja minnalaskja seisukoht aga ei ole kuidagi lubatav.

Vallavalitsused peavad olema valvel oma elanikkude majanduslike ja vaimsete huvide eest. Seda nõuet saavad nad suurel määral teostada eelarve kaudu.

Vallavalitsustele on antud juure võimu. Lisanegu sellele ka kohustused. Nii peaks olema asi täiesti korras. Vallavalitsused korraldagu asjasthuvitatud isikutega nõupidamisi, et määrata kindlaks vabaharidusliku tegevuse kava mitme aasta peale. Selles kavas tuleks anda valitsev koht kutseharidusele. Alles niisugune kava teostamine annaks võimaluse süstemaatiliseks tööks. Üksik loeng ja kursus ei või avaldada kuigi suurt mõju. Rahvale tuleb näidata võimalusi süstemaatiliseks edasiharimiseks. Niisugusest süstemaatilisest tööst võrsuvad tõelised põlumajanduslikud ja teised kutsealalised rahvakoolid.

Kutseharidus on see jõud, mis avab tee jõukusele. Praegune aeg nõuab eeskätt terast mõistust ja suuri oskusi. Rahvas, kes küllalt kiirelt ei arene, ei suuda tulla võitjaks võistlejate hulgas. Visa töö ja kindel tahe ei vii mitte ainult püssilaskmises ja malemängus edasi, vaid ta viib rahvast edasi ka meie igapäevases kutsetöös. Kõiki teisi abinõusid võime võrrelda ainult karkudega, mille abil saab ka kuidagi edasi; kuid kargud peaksid olema ainult ajutiseks abinõuks. Tõelisele jõukusele võib jõuda ikkagi visa töö ja oskustega. Selleks otstarbeks antud toetused viivad kindlasti sihile. Uued vallad näidaku siin oma korraldusvõimeid.

Riigikohtu seisukohti kogukonnamaksu küsimuses.

J. R.

Asjaolu, et kaebaja 60% töövõimest on kaotanud ei või põhjustada isenesest veel tema vabastamist kogukonnamaksust. Isikud, kes kogukonnamaksust vabastatud, on otseselt loetletud Vallaseaduse § 117. Kaebaja kui taluperemees, kellel talu pärisomanduseks tähendatud isikute hulka arvatud ei

või saada, nagu seda jaoskonnakohtunik õieti tähendab ja sellepärast oli ka vallamavalitsus õigustatud nõudma temalt kogukonnamaksu kui majanduslikult jõukalt isikult. Vallaseaduse § 117 — lg. 2 alusel võib vallavolikogu vabastada kogukonnamaksust ka teisi isikuid, kuid see on oleneb val-

lavolikogust ja kohus ei saa ette kirjutada sarnaste isikute vabastamist maksust.

(Adm. os. t. 75 I — 1939. a., ots. 16. V 1939. a. ka adm. os. t. 64 — I — 1939. a., ots. 21. II 1939. a.)

Vallavolikogul on õigus vabastada kogukonnamaksust üksikuid isikuid nende palvel, kui selleks on mõjuvaid põhjusi. Hinnates kogukonnamaksust vabastamise palves esile toodud põhjusi, vallavolikogu võib oma õigust kasutada, kuid ei ole kohustatud seda tegema, nagu ta on kohustatud seda tegema Vallasead. § 117 p. 1 ja 2 ettenähtud tingimustel. Selle õiguse kasutamine või mittekasutamine ei allu kohtu kontrollile.

(Adm. os. t. 73 I — 1939. a., ots. 16. V 1939. a.; ka adm. os. t. 49 I — 1939. a., ots. 31. I/21. II 1939. a.)

Kaebaja ei kuulu alalist hoolekandelist abi saajate isikute hulka ja seepärast ei kuulu ta ka isikute hulka, kelle vabastamine kogukonnamaksust on ette nähtud Vallasead. § 117 p. 2. Ajutiselt abi andmine ei õigusta kaebaja arvamist Vallasead. § 117 p. 2 ettenähtud isikute hulka.

(Adm. os. t. 52 I — 1939. a., ots. 12. V 1939. a.)

Vallaseadus (RT 32 — 1937) ei näe ette erilisi eeskirju valla organite üldise menetluse kohta, kuid maksude suhtes on ette nähtud eriline kord ja nimelt Vallaseaduse peatükk 3 alljaotuses 10 (§ 154—164) Maksude määramine ja sissenõudmise kord. Seepärast üldise menetluse juures on vallaomavalitsuse organid kohustatud käsitlema ja täitma Administratiivmenetluse seaduse eeskirju, kuid maksude määramisel ja nende sissenõudmisel peavad nad toimima Vallaseaduse peatükk 3 all jaotuse 10 ettenähtud eeskirjade kohaselt ja neid eeskirju silmas pidades. Vallaseaduse peatükk 3 all jaotus 10 leiduvast § 157 nähtub, et maksukohuslane võib 2 nädala jooksul maksulehe kättesaamisest arvates anda maksustamise kohta kaebuse vallavolikogule. Käesolevas toimetuses puuduvad andmed selle kohta, et maksukohuslane oleks maksulehe kätte saanud enne seda, kui temalt nõuti maksutähtsust ja seda 1½ kordselt ühes viivitusrahaga. Seepärast jaoskonnakohtunik leidis õieti, et puudus seaduslik alus maksu sissenõudmiseks 1½ kordselt ühes viivitusprotsentidega ja puudub seepärast alus jaoskonnakohtuniku otsuse tühistamiseks. Kuna Vallaseaduses ei ole ette nähtud maksulehete kätteenandmise korda, siis tuli vallaomavalitsusel maksulehete kätteenandmisel toimida Administratiivmenetluse seaduse peatükk 9 ettenäh-

tud korra järgi; nagu seda õieti väidab kaebaja (vallavalitsus), kuid selle juures peavad täidetud olema selle peatükk 9 leiduvad eeskirjad. Kaebaja väidab küll, et tema on täitnud Administratiivmenetluse seaduse § 39 eeskirjad maksulehe kätteenandmisel, kuid toimetusest, samuti ka kaebaja seletusest jaoskonnakohtunikule seda ei nähtu, kuna ei nähtu, et oleks täidetud § 39 nõue, s. o. oleks kuulutatud adressaadile kirjajätmisest vallavalitsusse teate jätmisega asuvõi elukohta või naabritele suusõnaliselt teatamisega või mõnel muul kohasel viisil. Ei nähtu ka toimikus leiduvaist andmeid, et kaebaja poolt oleks täidetud peatükk 9 § 35, 36, eriti 37 nõuded, sest § 39 nõudel kuuluvad täitmisele alles peale eeltoodud Vallaseaduse peatükk 9 paragrahvide nõuete täitmist.

Adm. os. t. 14 I — 1939. a., ots. 20. I/7. II 1939. a.)

S. vallavolikogu protokollist 17. juul. 1938. a. nähtub, et volikogu on kaebaja palve teda kogukonnamaksust valla heaks vabastada, jätnud tagajärjeta Vallaseaduse § 7 kolmanda lõike alusel, tunnustades, et kaebaja tegelik elukoht ja teenistuskohast oli maksustamise ajal V. linnas. Jaoskonnakohtunik, tugenedes Vallasead. § 115 ja 7 lg. 3, ei ole silmas pidanud, et sama seaduse IX osa lg. 2, mille järgi Vallaseaduse § 7 ning 8 ja V osa teostamise lähem kord määratakse Siseministri määrusega ja kuni tähendatud määruse andmiseni kohaldatakse paragrahvis 115 valla kodanike kohta ettenähtud eeskirju valla elanikele, seni, kui ei ole vastavas korras kindlaks määratud isikute valla kodanikuks kuuluvus, kuna polnud kahtlust, et kaebaja pole S. vallas elanud, siis puudus seaduslik alus tema maksustamiseks kogukonnamaksuga S. vallas.

(Adm. os. t. 65 I — 1939. a., ots. 21. II 1939. a.; ka Adm. os. t. 110 I — 1939. a., ots. 28. III 1939. a.)

Jaoskonnakohtunik jättis tagajärjeta kaebajate kaebuse nende kogukonnamaksu asjas põhjendusega, et Riigimaade Ameti juhataja kirjast nähtub, et kaebajatele ei ole maa antud Asundusseaduse alusel, mille tõttu Asundusseadust nende kohta kasutada ei saa. Revisjonikaebuses kaebajad paluvad tühistada jaoskonnakohtuniku otsuse, seletades 1) et seaduses ei olevat tehtud vahet ega olevat antud tähtsust asjaolule, millise seaduse alusel need maakohad on antud kasutada nende pidajatele. Asundusseadus andvat tähtsust ainult asjaolule, et kasutatav maa peab olema uudismaa. Sellepärast

tulevat käsitleda Asundusseaduse § 43 p. 3 (RT 47 — 1937 ja 37 — 1938); 2) kaebajatele kasutada antud maa rajatud 1935. a. riigimetsa raiendikust, mis olnud kogu oma suuruses metsikus olekus, täis kände ja 4—5 meetri kõrgust võsa ja vastavat uudismaa mõistele; 3) kui tõlgitseda Asundusseadust nii, nagu seda teeb jaoskonnakohtunik, siis saaks selle seaduse soodustuste osaliseks ainult need uudismaale rajatud talude omanikud, kes on saanud talud pääle 1. jaan. 1938. a., kuna need, kes talud saanud varem, ei saa osa sellest soodustusest; 4) kaebajad olevat astunud samme, et antud uudismaa talu viidakse üle Asundusseaduse alla. Riigikohus jättis revisjonikaebuse tagajärjeta järgmistel põhjustel: Jaoskonnakohtunik on õieti otsustanud, et kaebajate kohta ei saa kohaldada Asunduse sead. § 43 p. 3 (RT 37 — 1938) soodustust, kuna nendele on maa kasutada antud Maasead. § 20 p. d. alusel, nagu nähtub Riigimaade ameti kirjast. Toimetuses leiduvast rendilepingu ärakirjast nähtub, et uudismaakoht on Põllutöoministeeriumi poolt rendile antud 1. maist 1935. a. arvates, mis omakorda tõendab, et maa ei ole antud Asundusseaduse alusel. Asundussead. § 43 p. 3 soodustus on ette nähtud uute maakohtade ja juureloigete omandajaile 5 a. jooksul, arvates asumise algusest, mitte aga igasugu teise uudismaa ülesharia ja tema perekonnaliikme kohta.

(Adm. os. t. 69 I — 1939. a., ots. 21. II 1939. a.)

Põhjendamata on kaebaja väide, et jaoskonnakohtunik ei ole tarviliselt arvestanud kõiki esitatud tõendeid. Pärnumaa tiisikuse vastu võitlemise seltsi tõendit on jaoskonnakohtunik õieti hinnanud, et selle tunnustuse järgi on lubatud anda tulevikus hoolekandelist ülespidamist ja ravi, mispärast ei ole kohaldatav kaebaja kohta Vallasead. § 117 lg. 1 p. 2.

(Adm. os. t. 49 I — 1939. a., ots. 31. I/21. II 1939. a.)

Vallaseaduse § 116 näeb ette, et kogukonnamaksu suuruse määrab vallavolikogu, mille juures vallavolikogu jaotab maksukohuslasi liikidesse nende j o u k u s e j ä r g e l e. Selle jaotamise aluseks on seega võetud maksukohuslase varanduslik seisukord, mitte aga muud alused. Juba seepärast puudub alus maksukohuslase liikidesse arvamisel arvestada nende perekonnaseisu, eluviisi, elatuskulusid ja muid seesuguseid asjaolusid, mis tegelikult ei tõesta maksukohuslase varanduslikku seisukorda, jõukust, vaid olene-

vad sellest, mis tingimustes maksukohuslane on sunnitud elama ja paljudest asjaoludest, kuna varanduslik seisukord on kindel mõiste. Asudes jaoskonnakohtuniku ja vallavolikogu seisukohale, tuleks suure varandusega ja sissetulekutega isikuid, kes aga kas oma hooletuse tõttu või muul põhjusel ei oska oma elujärge korraldada, lugeda mittejõukateks isikuteks, mis oleks täiesti vastuolus Vallasead. § 116 nõuetega. Ka nähtub algtoimetusest, et kaebaja on arvatud maksukohuslaste liiki vastavalt jõukusele, kuid tema kogukonnamaksu on tõstetud veel 20% võrra ainult sel põhjusel, et tema on vallaline. Seesugust talitusviisi Vallasead. § 116 ja järgmised aga üldse ette ei näe ja seepärast ei saa seda lugeda seadusepäraseks.

(Adm. os. t. 66 I — 1939. a., ots. 21. II 1939. a.)

Ei vääri lugupidamist kaebaja väide, et tema, kui Pühtitsa naiskloostri nunn, saab hoolekandelist abi Kristliku Töö ja Heategeva Naisühingu poolt Pühtitsa-Kuremäel ja ei kuulu seega kogukonnamaksu alla, sest Vallaseaduse § 117 p. 2 näeb ette, et riigi- ja omavalitsus- või eraasutiste hoolekandel ülalpeetavad või riigi- ja omavalitsuse poolt hoolekandelist abi saajad isikud on kogukonnamaksust vabad. Kristlik Töö ja Heategeva Naisühingu Kuremäel põhikirja § 1 nähtub, et Pühtitsa-Kuremäel naisklooster muutub tähendatud põhikirja kinnitamise järgi Kristlikuks Töö ja Heategevaks Naisühinguks Pühtitsa-Kuremäel ja selle ühingu eesmärgiks on eeskujulikku majapidamist põllutöö abil sisse seada ja Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku heategeva asutisena kõigi ümbruskonna rahva kasuks töötada. See põhikiri on kinnitatud 6. dets. 1920. a. ja seega 1920. a. on naisklooster muutunud eeltähendatud ühinguks ja seega kloostri endised nunnad selle ühingu liikmeteks. Ühingu põhikirja § 2 alusel võib ühing — korraldada haigemajasid vähemalt 10 voodiga (p. 2), toetada endise kloostri vaestemaja (p. 3), asutada lastevarjupaikasad, lasteaedasad jne., kusjuures on võimaldatud nii endisi olemasolevaid, kui ka uusi heategevaid asutisi jõudumööda edendada ja, kui tarvis, laiendada või uusi ettevõtteid töö ja heategevuse alal ellu kutsuda (p. 4). Põhikirja § 4 järgi on selle ühingu liikmeiks kõik, keda peakoosoleku otsuse järgi ühingu liikmeteks vastu võetakse ja kes vastavad põhikirja § 4 ülesseatud nõuetele. Põhikirja § 5 järgi ühingu liikmeteks vastuvõetud isikud saavad kas maksuta ühingu poolt ülalpeetud või tasuvad oma eluaegse ülalpidam-

mise eest ühingu juhatusega tehtud kirjaliku lepingu järgi ühingule annetatud oma kapitalide või varandustega, ja selle § 5 juures oleva märkuse järgi, ainult väga v a n a d, t ö ö v ö i m e t u d, h a i g e d ühingu liikmed võivad ühingu ruumes elama jääda, kus nad ülalpidamist võivad saada, ehk saavad abi väljaspool endise kloostri ruumides elades. Eespooltoodud põhikirja paragrahvidest nähtub seega, et mitte kõik ühingu liikmed ei ole ühingu hoolekandisel ülalpidamisel ja et ühingu eesmärgiks, peale põhikirja § 2 äratähendatud eesmärkide, ei

ole kõigile ühingu liikmetele hoolekandelise abi andmine, vaid ainult põhikirja § 5 märkuses tähendatud ühingu liikmetele on võimaldatud hoolekandelise abi saamine ja seega ainult viimastel oleks õigus Vallaseaduse § 117 p. 2 alusel kogukonnamaksust vabastamist taotleda. Kaebaja ei ole milligagi tõendanud, et tema kuulub põhikirja § 5 märkuses tähendatud ühingu liikmete hulka.

(Adm. os. t. 134 I — 1939. a., ots. 26. V 1939. a. j. m. t.)

Tulemas II Raamatu-nädal.

Möödunud (1938. a.) Raamatu-nädal avaldatud seisukohtade ja soovide kohaselt, muuta säärased nädalad iga-aastaseiks, korraldatakse II Raamatu-nädal käesoleval aastal 24. novembrist kuni 4. detsembrini.

II Raamatu-nädala (lühendatult II RN) ülesandeks on:

a) Jätkata Raamatu-aasta ja I RN (1938) traditsioonide, loosungite ja ülesannete teostamist.

b) Käesoleval aastal tõsta eriti esile raamatukogude (avalike, koolide ja era) täiendamise, koduste raamatukogude asutamise ja ilukirjanduse kõrval senisest rohkemal määral ka populaarteadusliku ning rakendusliku kirjanduse levitamise küsimused.

c) Rõhutada meie kui väikerahva kultuurilise ja vaimse tugevuse ning ühtehoidmise tähtsust.

II RN aeg 25. novembrist kuni 4. detsembrini 1939. a. on valitud linna- ja maakoolivalitsuste rõhuva enamuse soovide kohaselt. Kuna nädalale langeb surnutepüha pühapäeval, 26. novembril k. a., mil avalikud ettekanded on keelatud, siis jääb II RN avaaktuseks laupäev, 25. november 1939. a., eriti selle päeva õhtu, või mõni teine kohalikele oludele sobivam aeg.

II RN patrooniks on härra Haridusminister.

II RN üleriigiline keskus asub Sihtasutis „Eesti Raamatufondi“ juures (Haridusministeerium, Tallinn, Tõnismägi 11, telef. 454-29), kellele I RN Nõukogu soovi kohaselt tema põhikirja järgi ja Haridusministeeriumi Raamatukogude Komisjoni vastava otsuse järgi on pandud alalise raamatu-propagandakeskuse ülesanded.

II RN üleriigilise keskuse moodustavad:

II RN Peakomitee, kuhu kuuluvad järgmiste keskasutiste ja organisatsioonide esindajad:

Haridusministeerium, Eesti Haridusliit, Eesti Maanaiste Keskseits, Eesti Naisliit, Eesti Karskusliit, Eesti Kirjanikkude Liit, Eesti Kirjastajate Keskühing, Eesti Kirjastuste Liit, Sihtasutis „Eesti Raamatufond“, Eesti Raamatukauplejate Ühing, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, Eesti Trükitöösturite Ühing, Eesti Õpetajate Liit, Kodumajanduskoda, Kristlikkude Noorte Naiste Ühingu Liit, Noorte Meeste Kristlikkude Ühingu Liit, Põllutöökoda, Riikliku Propaganda Talitus, Riigi Ringhääling, Tallinna Kirjanike Ühing, ÜENÜ Keskjuhatuse ja Ülemaaline Maanoorte Ühendus.

II RN Juhatuse, mille liikmeiks on Peakomitee poolt 25. septembril k. a. üksmeelselt valitud: Sihtasutis „Eesti Raamatufondi“ esindajad Ed. Hubel ja J. Jaik, Haridusministeeriumi Noorsoo ja Vabahariduse Osakonna esindaja A. Leinjärv, Eesti Haridusliidu esindaja E. Oja, Eesti Kirjanikkude Liidu esindaja M. Jürna, Eesti Kirjastuste Liidu esindaja A. Kiviste, Eesti Raamatukauplejate Ühingu esindaja E. Sihver, Eesti Õpetajate Liidu esindaja V. Horm, Põllutöökoja esindaja J. Saarsoo, Riikliku Propaganda Talituse esindaja H. Rajasaare ja ÜENÜ Keskjuhatuse esindaja A. Meikop. Liikmete asemikud: Eesti Maanaiste Keskseitsi esindaja E. Samarüütel ja Eesti Kirjastajate Keskühingu esindaja P. Ambur.

Juhatuse valis oma esimeheks Ed. Hubeli, abiesimeheks A. Leinjärve, sekretäriks J. Jaik'i, abisekretäriks A. Meikop'i ja E. Oja ning laekuriks E. Sihveri.

II RN Peakomitee Revisjonikomisjon, kuhu Peakomitee poolt on valitud: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu esindaja A. Sibul, Eesti Trükitöösturite Ühingu esindaja A. Veiler ja Noorte

Meeste Kristlikkude Ühingute esindaja A. K a s a k.

II RN tegelik korraldamine ja läbiviimine toimub seltskondlike organisatsioonide ja asutiste, koolide, raamatukogude ja kohalike omavalitsuste koostööl, kusjuures asja algatajais ja koostöö organiseerijais koha peal on maa- ja linnakoolivalitsused ning linna- ja vallavalitsused. Nädal teostatakse olemasolevate reaalsete võimaluste ja kohapealsete vajaduste raamides, hoidudes asjatuist kuludest. Nädala läbiviimiseks kutsutakse organiseeritud ning üksmeelsele koostööle kõiki organisatsioone, asjale kasulikke asutisi ja üksikisikuid, nii täiskasvanuid kui ka noori. Nädala teostamise pearakus jääb kohtadele, kuna keskkohta jääb peamiselt nädala üldjuhatamine, kontakti pidamine linna- ja maakoolivalitsusega ning keskorganisatsioonidega ja keskasutistega, üldpropaganda ja üleriigilised üritused.

Linna- ja maakoolivalitsuskondades juhatavad II RN teostamist kohalikud koolivalitsused, selleks võimalust ja vajadust mööda seltskondlikke korraldusi kaasa tõmmates kas II RN linna resp. maakonna komiteede näol või muul teel. Eriti on nende ülesandeks II RN kohalike komiteede võrgu organiseerimine alluvais linnades ja valdades, neile juhendite andmine, väliskõnelejate organiseerimine ja kohalesaatmine, kohalik propaganda, rändnäituste korraldamine ja muud ülelinnalised resp. ülemaakondlikud ülesanded.

Linnas (kus ei ole iseseisvat koolivalitsust) ja vallas on II RN algatajais ja seltskondlike jõudude, koolide ja avalike raamatukogude üksmeelsele koostööle organiseerijais linna- ja vallavalitsused linna- ja maakoolivalitsuste juhtnööride järgi. Ühtlasi pakuvad linna- ja vallavalitsused oma kaasabi (eriti majanduslikku) II RN ürituste hääks kordaminekuks ja selgitavad võimalusi avalike ja koolide raamatukogude majandus-

liku külje ning ruumide ja seadete olukorra tõstmiseks, raamatukogude kättesaadavaks tegemiseks ja neis raamatute arvu suurendamiseks.

II Raamatu-nädala tegelik teostamine koha peal lasub II RN kohalikel komiteedel koolide, avalike raamatukogude, asutiste ja organisatsioonide üksmeelsel ja kooskõlastatud koostööl, kusjuures üldiselt tuleb kasutada Raamatu-aasta ja I RN (1938) juhendeid ja nende rakendamisel omandatud kogemusi, jättes võimalikult avara vabaduse omaalgatusele ja isetegevusele.

Koolidele annab juhendeid omalt poolt Haridusministeerium, nii nagu see toimus möödunud aastalgi.

Kõrvuti sellega aitavad II RN teostamisele kaasa seltskondlikud keskorganisatsioonid ja keskasutised ning kutsealased omavalitsused (kojad) oma liikmeskonna, tööjõudude, ajakirjade jne. kaudu, töötades koha peal kontaktis kohalike komiteedega ja aidades kaasa kohalikele algatustele.

Seega on II RN läbiviimisele rakendatud kogu meie organiseeritud seltskond omavalitsuste kaastööl ja riigivõimu kaasabil.

Üleriigilise üritusena korraldab II RN Peakomitee II RN puhul Tallinnas Kunstihoones üleriigilise raamatunäituse, mille avaaktus 25. novembril k. a. pärast lõunat antakse edasi raadio-ringhäälingu kaudu. Kaalumisel on ka avaaktuse korraldamine „Estonia“ kontsertsaalis. Nende ürituste lähem kava ja aeg tehakse teatavaks täiendavalt, et oleks võimalik kooskõlastada nendega kohalikke üritusi, eriti raadioühiskoolamiste osas.

Kuna II RN kõrgeimaks sihiks on seatud Eesti parema tuleviku kindlustamine vaimukultuuri kaudu, kujuneb nädal suureulatuslikuks riikliku tähtsusega rahvuskultuuriliseks ettevõtteks, millest oodatakse kõigi haridustegelaste aktiivset osavõttu.

A. L.

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus nr. 36. Hankekomisjoni määramisest ja koosseisust. Kes on tegelikult vallavalitsuses hankekomisjoni määrajaks, kas vallavanem või vallavanem koos abidega ühisel koosolekul, ja kas komisjoniliikmeid saab määrata väljaspoolt oma ametkonna koosseisu?

Vastus: Riigi hangete seaduse (RT 1934, 57, 504) § 32 järgi määrab hankekomisjoni koosseisu ministeeriumi valitsuse või osakonna juhataja. Vabariigi Valitsuse määrusega — omavalitsuste, aju-

tiste maavalitsuste ja kulturomavalitsuste organite võimupiiride kohta hangete alal (RT 1934, 80, 665) — on hangete teostamisel Riigi hangete seaduses ja viimase alusel antavates määrustes ette nähtud ministeeriumi valitsuse või osakonna juhataja ülesanded vallaomavalitsustes pandud küll vallavalitsusele, kuid Vallaseaduse (RT 1937, 32, 310) § 61 ei näe ette, et hankekomisjoni koosseisu vallavanem peaks määrama oma abidega ühisel koosolekul. Selle paragrahvi p. 24 paneb vallava-

nemale, peale eelmistes punktides loendatute, kõik muud ülesanded, mis seadustega on pandud vallavalitsusele. Seejärgi hankekomisjoni koosseisu määramine kuulub vallavanemale ilma abide osavõtuta.

Riigi hangete määruse (RT 1935, 16, 157) § 45 järgi hankekomisjon tuleb määrata asutise oma koosseisust, järelikult vallaoavalitsuses — Vallaseadusega ettenähtud valitavate, määratavate ja nimetatavate teenijate hulgast.

Küsimus nr. 37. Tempelmaksust maksude tasumise tähtaja pikendamise palvetelt. Vallaseaduse § 117 viimase lõike põhjal on tempelmaksuvabad palved kogukonnamaksu kustutamise asjas. Palun teatada, kas palved kogukonnamaksu tasumise tähtaja pikendamise asjas kuuluvad tempelmaksustamisele või mitte?

Vastus: Ei Vallaseadus (RT 1937, 32, 310) ega Tempelmaksu seadus ja Tempelmaksu tariif (RT 1928, 45, 262) ühes hilisemate muudatustega ei näe ette kogukonnamaksu ega muude omavalitsusmaksude tasumise tähtaja pikendamise palvete vastamist tempelmaksust. Järelikult, omavalitsusmaksude tasumise tähtaja pikendamise palved kuuluvad tempelmaksustamisele samuti kui muudki avaldused Tempelmaksu tariifi nr. 1 alusel.

Küsimus nr. 38. Vallaomavalitsuse kantselei ameti õpilase tasust kantseleiametniku kohuste täitmisel. Kui kantseleiametniku kohuseid täidab kantseleiameti õpilane, kas siis on kantseleiameti õpilasel õigus saada palka kantseleiametniku palga normides või ei ole?

Vastus: Ei Vallaseadus (RT 1937, 32, 310) ega Siseministri otsused — vallavanemate ja nende abide, vallasekretäride ja nende abide ning vallaoavalitsuse kantseleiteenijate palgamäärade ja vallavalitsuste kantselei koosseisu määramise aluste kohta (RT 1938, 21, 187 ja 188) — ei näe ette asetäitmist või kohusetäitmist ega asetäitjatele või kohusetäitjatele erilisi palgamäärasid. Vallaomavalitsuse teenijad on õigustatud saama palka sel määral, mis neile nende teenistuskoha järgi on määratud, nagu seletatud „Maaomavalitsuses“ nr. 9 — 1937 vastusega küsimusele nr. 15 ja nr. 1 — 1938 vastusega küsimusele nr. 1. Siseministri eeltähtendatud otsustes ei ole kantseleiameti õpilase kohta üldse ette nähtud ega palka normeeritud. Kantseleiameti õpilase koha asutamine ja selleks krediidi lubamine oleneb vallavolikogu vabast tahtest ning kantseleiameti õpilase palkamine, kui selleks krediit on lubatud, ja tema ülesannete määramine kuulub Vallaseaduse § 78 ja 84 järgi vallavanemale vallasekretäri ettepanekul. Kantseleiameti õpilase ülesandeks juba tema nimetuse järgi peakski olema kantseleiametniku kohusetäitmise äraõp-

pimine ja selleks — järelikult ka kohusetäitmise tegelikult katsetamine. Oleneb vallasekretärist, kudas ta leiab kantseleiameti õpilase küllaldaselt õpinuks ja paneb vallavanemale ette määrata kantseleiameti õpilane kantseleiametnikuks.

Küsimus nr. 39. Vallakohtu liikmete sõidukuludest. Kui vallavolikogu määrab küll palga või päevaraha näol teenistustasu, kuid keeldub võtmast vallaomavalitsuse kanda vallakohtu liikmete sõidukulusid eestkoste ja hooldusasjades tehtavalt väljasõitudel, kelle kulul tuleb siis teostada väljasõidud? Kas võib vallakohtus sõidukulud sisse nõuda asjastuhvitatult või pärandustombust, näiteks kohtupristavi takside kohaselt?

Vastus: Ei ole seadust, mis õigustaks vallakohtu liikmeid nõudma sisse sõidukulusid eestkoste ja hooldusasjus pärandustombult. Eestkoste ja hooldusasjus vajalikud sõidud kuuluvad vallakohtu esimehe, liikmete ja kirjutaja ametikohuste hulka, millede eest tasu määramine, olgu see palgana, päeva- või sõidurahana, oleneb vallavolikogust, nagu seletatud „Maaomavalitsuses“ 1939 nr. 5 vastusega küsimusele nr. 19.

Küsimus nr. 40. Kartuliühisustele kuuluvate piirituse tööstuste tööstusmaksust. Vallas asuvale Kartuliühisusele määrati 1939. a. tööstusmaksu piirituse põletamise pealt. Ühistegevuskoja revident Kartuliühisuse asjaajamise revideerimisel on seletanud, et vallaomavalitsusel ei ole õigust Kartuliühisust tööstusmaksuga maksustada. Kartuliühisus pöördus vallavalitsuse poole palvega ja palub, et määratud tööstusmaks saaks kustutatud. Palun selgitust, kas Kartuliühisuse maksustamine tööstusmaksuga vallaomavalitsuse heaks on õigustatud?

Kartuliühisus ostab ka kartuleid mitteliikmetelt ja põletab piiritust üle ettenähtud normi, kui seda Valitsuse poolt lubatakse.

Vastus: Kartulite ümbertöötamine piirituseks müügi otstarbel on äriiline tegevus ärilise tööstusettevõtte. Vallaseaduse (RT 1937, 32, 310) § 122 järgi võetakse tööstusmaksu valla piires asvalt äriisilt tööstusettevõtteilt, vaatamata sellele, kas nad käivad riigi ärimaksu alla. Siseministri poolt kokkuleppel Majandusministriga on Vallaseaduse § 125 põhjal tööstusmaksust vabastatud ainsa erandina ühistegelised piimatalitused ja koorejaamad (RT 1938, 83, 741). Kõik muud valla piires asuvad tööstusettevõtted kuuluvad maksustamisele tööstusmaksuga valla heaks, seal hulgas ka Kartuliühisustele kuuluvad piirituse põletamise ettevõtted, samuti ja samal määral kui muud piiritusevabrikud, nii nagu ette nähtud Vallaomavalitsusmaksude määramise aluste ja ülemäärade määruse (RT 1937, 35, 331) § 1 lisa p. 53-ga.